

Секція 7. Теорія і методика виховання
ДОШКІЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ ЯК ЗАПОРУКА
ПРАВИЛЬНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ
ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Лемещук М.А.

аспірант Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Проблеми соціалізації дітей дошкільного віку зумовлені зміною соціокультурних умов формування особистості, суперечливим станом соціально-педагогічної теорії та практики. У сучасній соціокультурній ситуації головною домінантою є соціалізація особистості як результат її соціального розвитку та виховання, досягнення оптимальної форми соціальної активності та компетентності, що дає змогу дитині бути активним перетворювачем власного життя та довкілля, мати право свободи вибору і ставати суб'єктом власної життєдіяльності. У зв'язку з цим дошкільному навчальному закладу відводиться особлива роль – спільно з сім'єю стати провідною соціальною інституцією соціалізації, яка забезпечує запровадження соціально-педагогічного супроводу соціалізації дітей дошкільного віку, спрямовує на розвиток соціально та індивідуально значущих рис особистості та її успішне функціонування як суб'єкта власної життєдіяльності у суспільному довкіллі.

Проблеми соціалізації особистості розглядалися з філософських, соціологічних, психологічних, культурологічних, педагогічних позицій. Серед учених, які суттєво вплинули на дослідження проблеми соціалізації, слід назвати Г. Гіддінгса, Е. Дюркгейма, Е. Еріксона, Ч. Кулі, Дж. Міда, Т. Парсонса, Г. Тарда, З. Фрейда та ін. Загальній соціалізаційній проблематиці присвятили свої роботи Г. Андрєєва, Б. Вульфова, М. Євтух, В. Зеньковський, М. Лукашевич, Р. Овчарова, С. Русова, В. Семенов, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський та ін.

У вивченні проблем соціального становлення особистості особливе місце відводиться дітям дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення, що зумовлює труднощі в процесі соціалізації, формуванням мисленнєво-пізнавальної діяльності, своєчасною мовленнєвою підготовкою до школи в цілому.

Під загальним недорозвитком мовлення у дітей з нормальним слухом і первинно збереженим інтелектом слід розуміти таку форму мовної аномалії, при якій порушується формування кожного із компонентів мовної системи: фонетики, лексики, граматики. Мовний недорозвиток у дошкільників може проявлятися в різних ступенях: від повної відсутності загальноживаної мови до розгорнутої фразової мови з вираженими елементами лексико - граматичного і фонетико-фонематичного недорозвитку [4].

Теоретичні і практичні засади мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку розкрито в дослідженнях А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Горбунова, К. Крутій, Л. Калмикова, М. Лісіна, Н. Луцан, І. Луценко, Т. Піроженко, Г. Ніколайчук, М. Шеремет [2]. Учені зазначають, що всебічний, у тому числі і мовленнєвий розвиток дітей зумовлений їх залученням у різні види діяльності. Доведена висока ефективність ознайомлення дітей з довкіллям у мовленнєвому розвитку дітей (А. Богуш, Н. Виноградова, Л. Занков, В. Ізотова, Н. Кузнєцова, Н. Орланова).

Останнім часом внаслідок повсякденного використання технічних засобів комунікації (телефонний стільниковий зв'язок, телебачення, інтернет і так далі), високій зайнятості батьків побутовими (частіше фінансовими) родинними проблемами спостерігається зниження якості спілкування між дитиною та дорослим. Комп'ютери, інтернет, відеотехніка, телебачення змінили життя сім'ї.

Як свідчать соціопитування дошкільників, батьки вже не так часто читають їм книги. Все частіше дітям купують різноманітні диски та саджають їх перед екраном телевізора або комп'ютера. Дитина зайнята і батьки можуть займатися своїми справами. Соціалізація дитини багато в чому залежить від

сприйняття самої себе, спрямованості на соціальне оточення, від оволодіння різними формами і засобами спілкуванні "як мовними і немовними".

У працях А.В. Запорожця, Л.І. Божович, М.І. Лисіної, та ін. звертається увага на той факт, що спілкування дитини з дорослим є основою її психічного розвитку. Ще Л.С Виготський. говорив про те, що найбільш сприятлива атмосфера спілкування створюється в сім'ї, де з перших днів народження дитини відбувається повноцінний розвиток її особистості, її соціалізації [1].

Л.В Арбузова. у своїй статті «Развитие коммуникативных навыков и социализация детей с ОНР» визначає, що практично в усіх дітей із загальним недорозвитком мовлення існують проблеми у взаємовідносинах з оточенням, низька самооцінка, підвищена тривожність, нестійкість емоційних станів і навіть агресивність. Також є труднощі входження в колектив, недостатнє вміння враховувати в спільній діяльності ділові та ігрові інтереси партнера, та часта відмова від вступу з ним в контакт. Педагог зазначає, що діти з порушенням мовлення, а серед них і діти із загальним недорозвитком мовлення, належать до неоднорідної та чисельної групи, для якої оволодіння усним мовленням — єдиний і основний шлях особистісного розвитку [3].

У дітей дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення формування форм спілкування відбувається з запізненням, спостерігаються стійкі труднощі у взаємозв'язку і взаємодії з оточуючими. У дітей не формується, характерне віку, розуміння емоцій, станів, відношень і дій оточуючих та самого себе[5].

Проте незважаючи на увагу вчених до розвитку мовлення дошкільників, проблема педагогічного супроводу соціалізації дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення у педагогічному процесі дошкільного навчального закладу не була предметом спеціального дослідження. Загальне недорозвинення мовлення у дітей старшого дошкільного віку, ускладнюючи процес соціалізації, спричиняє суттєве обмеження їх спілкування та життєдіяльності в соціумі, призводить до соціальної дезадаптації.

Отже, слід визнати, що незважаючи на актуальність проблематики соціалізації з позиції сучасної педагогіки і досить широке коло науковців, що займаються дослідженням соціалізації, багато її аспектів залишаються малодослідженими.

Література:

1. Виготський Л.С. Мислення і мова / Виготський Л.С. – М.: Лабіринт, 1999. – 352с. – (Вид. 5, випр.).
2. Бех І. Д. Виховання особистості / І. Д. Бех. – К: Либідь, 2003. – 187 с. – (Особистісно орієнтований підхід: теоретико – технологічні засади).
3. Павелків Р. В. Загальна психологія / Р. В. Павелків. – к: Кондор, 2009. – 576 с. – (Підручник.).
4. Савчин М. В. Вікова психологія: посібник для студ. вищ. навч. закладів / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 287 с. – (М-во освіти і науки України).
5. Шипицина Л. М. Некоторые особенности эмоционально-личностных качеств у младших школьников с общим недоразвитием речи / Л. М. Шипицина, Л. С. Волкова. // Дефектология. – 1993. – №4. – С. 4–12.